

Tehetség fogalmának fejlődése

A tehetség definíciója

1. „A tehetség alatt egy olyan komplex, nem egységesen definiálható tulajdonságcsoporthoz írunk le, amely legáltalánosabban valamely, társadalmilag hasznos tevékenységnek az átlagosnál magasabb színvonalú elvégzésére tesz képessé” (Herskovits, 2005).
2. „A tehetség nem egyszerűen a képességek kiemelkedő volta, hanem sajátos attitűd és viszonyulás, amelynek alapja, a kiemelkedő teljesítményhez vezető szokásostól eltérő észlelést és reakciómódot adó különleges idegrendszer.” (Gyarmathy, 2010).
3. „A tehetség egy lehetőséget, potenciált, ígéretet jelent arra, hogy valamelyik emberi tevékenységi körben olyan kiemelkedő teljesítményt hozzon létre, amely társadalmilag hasznos, és amely meglepéssel, sikerélménnyel jár elérője számára.” (Czeizel, 1997)

Tehetség fogalmának változásának történeti áttekintése 1.

Első szakasz:

Kiemelkedő mentális képességeket az átlagtól természet feletti módon különbözőnek tekintették. A kiemelkedő teljesítményeket, illetve az átlagtól jelentős mértékben különböző képességekkel rendelkező egyéneket, isteni eredetűnek tekintették.

Második szakasz:

A kiemelkedő szellemi tevékenységeket bár elismerték, csapásnak tekintették a rendkívüli intellektust az örültséggel és eszelősséggel szoros kapcsolatban lévőnek, lényegében egyforma eredetűnek tekintették.

Tehetség fogalmának változásának történeti áttekintése 2.

Harmadik szakasz:

minden tulajdonságban kiváló tehetségkép.
„Superman”.

Negyedik szakasz:

Pszichometrikus megközelítés

Tehetségfogalom és modellek 1.

Terman (1921): a 140+ IQ a tehetség csoportba kerülés feltétele.

Kritikák:

Perkins (1981): Elsősorban környezeti tényezők, valamint a motiváció, kitartás és egyéb személyiségjegyekkel rendelkezőkből lettek a legnagyobb alkotók.

Gagné (1991): az intellektuális tehetség csak egy fajtája a tehetségnek.

Tehetségfogalom és modellek 2.

Gardner (1999): 8 intelligencia típust különböztet meg. Különböző mértékben, de minden egészséges emberben adott mind a 8 intelligencia.

- 1) Nyelvi-verbális intelligencia
- 2) Logikai-matematikai intelligencia
- 3) Képi-térbeli intelligencia
- 4) Testi-mozgásos intelligencia
- 5) Zenei intelligencia
- 6) Természeti intelligencia
- 7) Társas intelligencia
- 8) Személyes intelligencia

Tehetségfogalom és modellek 3.

Kreativitás megjelenése:

Gilford (1959): háromdimenziós modell: az intellektus, három egymással interakcióban lévő komponensből áll.

- Működés
- Tartalom
- Eredmény

A működés 5 folyamatot tartalmaz:

- Értelmezés
- Emlékezet
- Divergens gondolkodás
- Konvergens gondolkodás
- Értékelés

Tehetségfogalom és modellek 4.

Getzel és Jackson (1958): az intelligencia és a kreativitás nem esik egybe, ezért a kreativitás fogalmát szükségesnek tartották beleépíteni a tehetség definíciójába

Kreativitás összetevői (Torrance, 1966):

- Originalitás
- Flexibilitás
- Elaboráció

Azok nevezhetők kreatívnek akiket nem csak egy probléma, megoldása érdekel, hanem önműködően az intellektuális kihívás (Landau, 1974)

Tehetségfogalom és modellek 5.

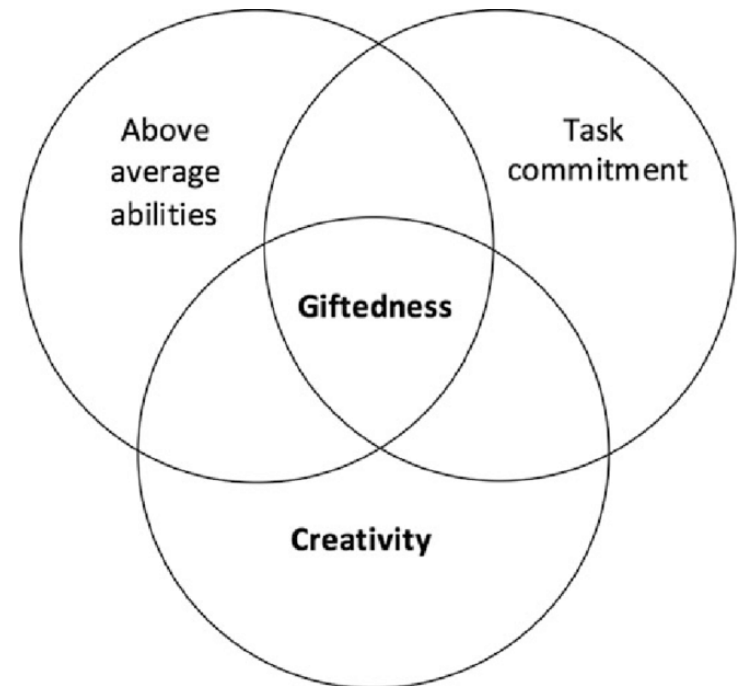
Rendszerszemléletű modellek

Háromkörös modell
(Renzulli, 1978):

- Átlag feletti képesség
- Kreativitás
- Feladat elkötelezettség

Feladat elkötelezettség:
tisztán

személyiségjegyekből áll,
mint energetikai faktor
segíti a tehetség
kifejlődését (érdeklődés,
kitartás, önbizalom, énerő
és kritikus gondolkodás)

Tehetségfogalom és modellek 6.

Mivel minden gyermek egyedi és lehetetlen a képességeket és hajlamokat olyan széleskörű listáját összeállítani, amely minden egyéni különbséget tartalmaz.

Marland tehetség definíciója:

- Általános intellektuális képesség
- Specifikus tanulási kompetencia
- Kreatív gondolkodás
- Vezetői rátermettség
- Művészeti adottságok
- Pszichomotoros képességek

Ogilvie tehetség definíciója:

- Magas intelligencia
- Technikai őstehetség
- Kreativitás
- Kiemelkedő vezetői képességek és szociális tudatosság
- Képző- és előadóművészet
- Kiváló fizikai adottságok

Tehetségfogalom és modellek 7.

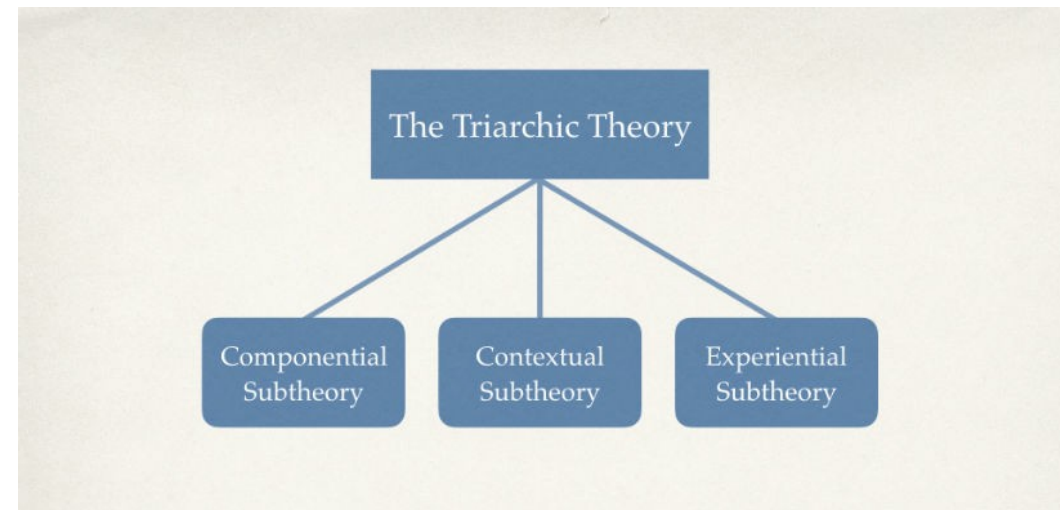
Sternberg (1984)
hármás elmélete
(Triarchic Theory):

3 alteóriából áll.

„**Komponentális**”: egyén
belső világával foglalkozik.

„**Kontextuális**”: az
intelligencia és a külvég
kapcsolatát vizsgálja.

„**Experientális**”: az
intelligencia használatát
vizsgálja.

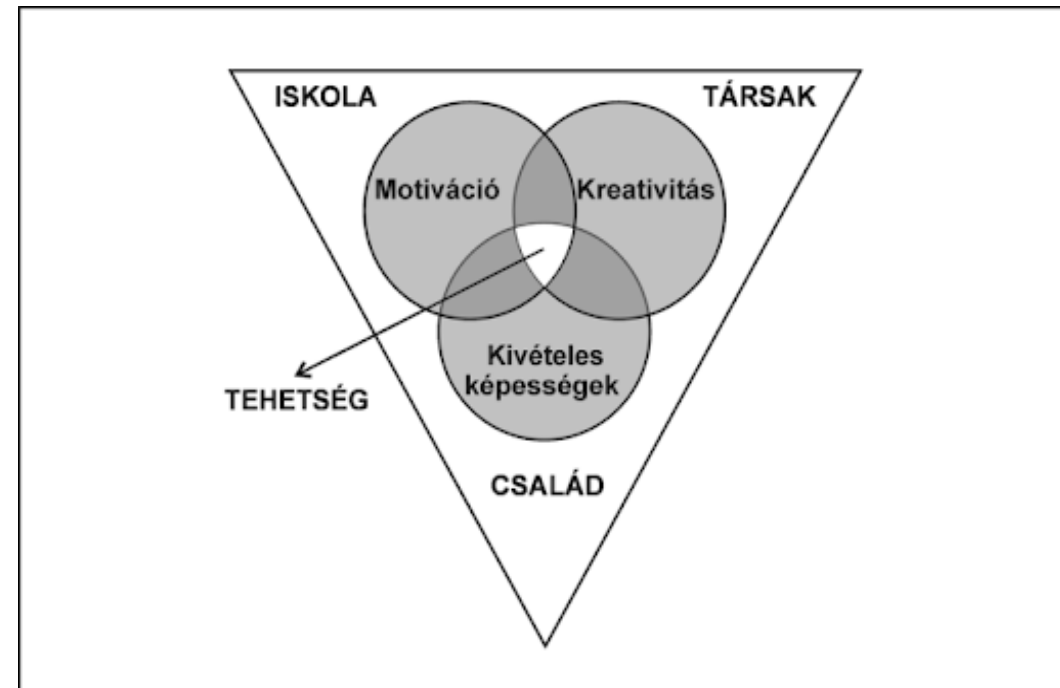

Tehetségfogalom és modellek 8.

- Mönks (1992)
Renzulli modelljét
módosította.

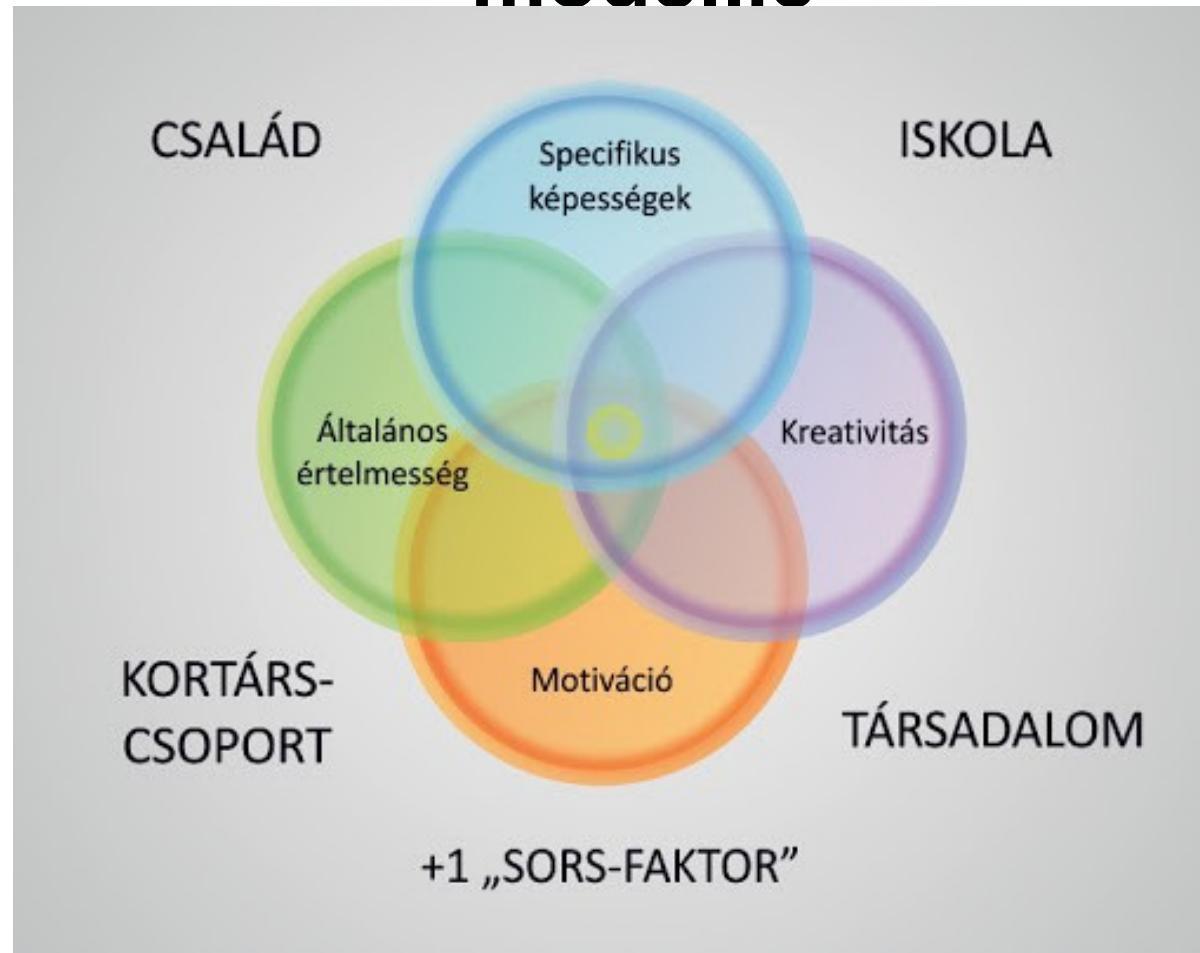
„A család értéket ad, a tanár kapukat nyít, a társak, mint katalizátor hatnak.”

A „feladatkötelezettségét”
„motivációra” cserélte.

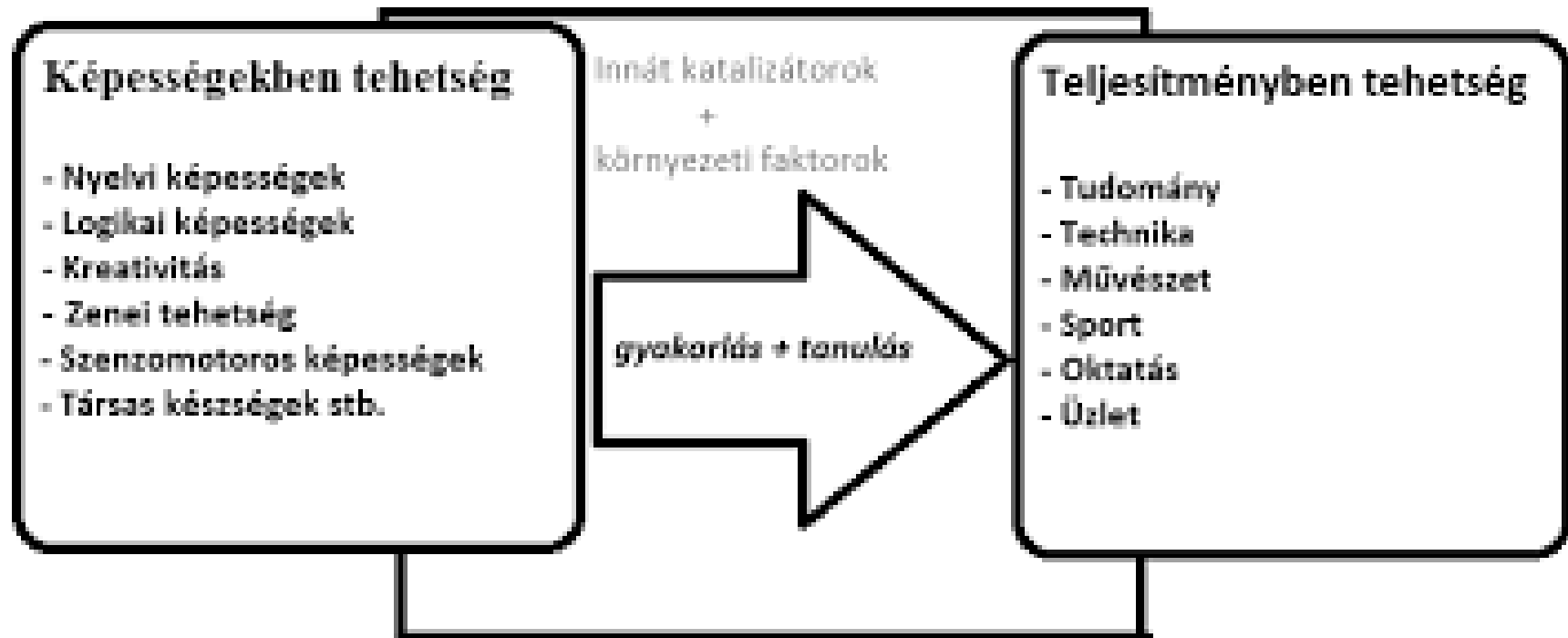
Tehetségfogalom és modellek 9.

Czeizel (1997) négygyűrűs táltentum modellie

Tehetségfogalom és modellek 10.

Gagné (1991) „Megkülönböztető modell”

Tehetség típusok

Betts és Meihart
(1998):

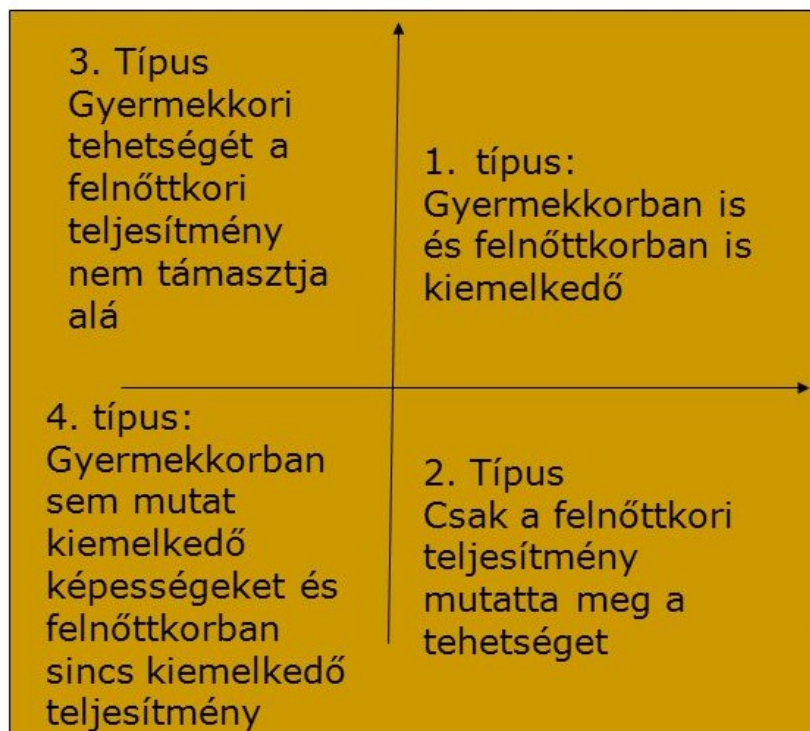
- Sikeres
- Kreatív
- Földalatti
- Kettőscímkéjű
- Autonómtanuló

Ogilvie (1983):

- Leonardo da Vinci
- Mozart
- Churchill
- Hitler

Tehetség típusok 2.

Gyermekkori képesség megmutatkozása

**Felnőttkori
teljesítmény
elérése**

Milgram (1993)

Pubertás kor 1.

	Biológiai fejlődés	Pszichoszexuális fejlődéselmélet (Freud)	Pszichoszociális fejlődéselmélet (Erikson)	Kognitív fejlődéselmélet (Piaget)
Szakasz neve	Serdülőkor	Genitális szakasz	Identitás vagy szerepzavar	Formális műveleti szakasz
Kor	11-18 év között	12-18 év között	12-18 év között	12 éves kortól

Pubertás kor 2.

A jelenlegi középiskolába járó diákok az évszázad elejétől született a digitális másodnemzedékbe a „Z” generációba tartoznak. Az epigenezis törvénye rájuk is érvényes: vannak szükségszerű fejlődési szakaszok életkorra jellemző feladatokkal, melyeket abszolválnia kell a serdülőknek és pszichoszociális környezetüknek.

A felnőttég két kritériumának a megjelenése (felelősség vállalás és elköteleződésre való készség) a fiatal felnőtt kora tehető.

Tehetséges serdülő

Elsődleges pozitív deviancia: maga a specifikus tehetség, ritkán jelenik meg egy területen, gyakoribb, hogy több területen is kifejezésre jut.

Másodlagos pozitív deviancia: a tehetséges gyermekek egész életmenete eltér kortársaiktól. A tehetségük gyakorlásához rengeteg időre van szükség. Ez által egyre inkább kivonódhatnak a közösségből. A kevés szabadidő és kevés szociális lehetőség miatt tovább maradhatnak a gyermekkorban, nem úgy serdülnek, mint társaik.

Pszichológus munkája a tehetséges gyermekkel

Fő feladat az „árnyékkal” törődés. Munkája a pozitív pszichológia szellemiségében történik. Fejlesztő folyamat ez esetben a lélektani tanulás. Az önismeret mélyítése, stresszel való megküzdés képességének a kifejlesztése, önfeltárás lehetővé tétele, rejtett pozitív lelki erők felszabadítása, szociális és társas viselkedési ügyesség fejlesztése, hivatásirány választásában való segítség, amelyre a pszichológusok vagy speciálisan képzett pedagógusok alkalmasak.

Jellegzetes probléma mintázatok

Minden gyermek egyedi, a pszichológus segítheti a tanulókat abban, hogy a maguk találhassanak rá a saját útjukra. Mégis létezhetnek tipikus problémakonstellációk (Bagdi, 2014), melyek kultúrközien is megjelennek.

Lehetséges problémák tehetséges gyermekek esetében (Bagdy, 2014) 1.

Érdeklődés, motiváció

- 1) Saját érdeklődési terület kialakulatlansága
- 2) Belső motiváció hiánya
- 3) Nem saját vágyait hanem a szülők álmait követi
- 4) Szerteágazó érdeklődés, csapongás különböző területek között
- 5) Beszűkültség, túlzott specializáció

Identitás

Lehetséges problémák tehetséges gyermekek esetében (Bagdy, 2014) 2.

Önértékelés

- 1) Alacsony önértékelés
- 2) Perfekcionizmus
- 3) Túlzott önbizalom

Szociális készségek

- 1) Zárkózottság
- 2) Szeretetteli kapcsolatok hiánya
- 3) Párkapcsolati problémák
- 4) Kommunikációs problémák
- 5) Verbális és fizikai agresszió
- 6) Túlzott dominancia
- 7) Szülő-gyerek/pedagógus-gyerek konfliktusok

Lehetséges problémák tehetséges gyermekes esetében (Bagdy, 2014) 2.

Önértékelés

- 1) Alacsony önértékelés
- 2) Perfekcionizmus
- 3) Túlzott önbizalom

Lehetséges problémák tehetséges gyermekek esetében (Bagdy, 2014) 3.

Affektív problémák

- 1) Szorongás, stressz
- 2) Indulatosság, dühkitörések
- 3) Szomorúság, levertség

Megküzdés

- 1) Kitartás hiánya
- 2) Kudarckezelési problémák

Lehetséges problémák tehetséges gyermekes esetében (Bagdy, 2014) 4.

Rendszerezettség

- 1) Időbeosztás hiánya
- 2) Gyakorlatiasság hiánya
- 3) Szétszórtság

Tanulási problémák

Jellegzetes probléma mintázatok: Perfekcionista

+:

- 1) Gyakorlatiasak
- 2) Összeszedettek
- 3) Kitartóak
- 4) Nagyfokú alkalmazkodóképesség

-:

- 1) Perfekcionizmus
- 2) Kudarckezelési problémák
- 3) Alacsony önértékelés
- 4) Szülő-gyermek problémák

Jellegzetes probléma mintázatok: Zárkózott

- +:

- 1) Nem jellemző rájuk az agresszió, indulatosság
- 2) Nem csaponganak különböző területek között
- 3) Jó időbeosztás
- 4) Összeszedettség
- 5) Jó tanulási módszer

- -:

- 1) Zárkózottság
- 2) Alacsony önértékelés
- 3) Kommunikációs problémák
- 4) Stressz, szorongás
- 5) Perfekcionizmus
- 6) Identitás probléma

Jellegzetes probléma mintázatok: Útkereső

+:

Erős identitás

Magas önértékelés

Nem jelenik meg
túlzott specializáció

-:

1) Szomorú, levert
hangulat

2) Párkapcsolati
problémák

3) Saját érdeklődési
területük kialakulatlan

4) Túlzott önbizalom

Jellegzetes probléma mintázatok: Problémákkal teliek

+:

-:

- 1) Alacsony
önértékelés
- 2) Szorongás, stressz
- 3) Kommunikációs
problémák
- 4) Kudarckezelési
problémák
- 5) Zárkózottság

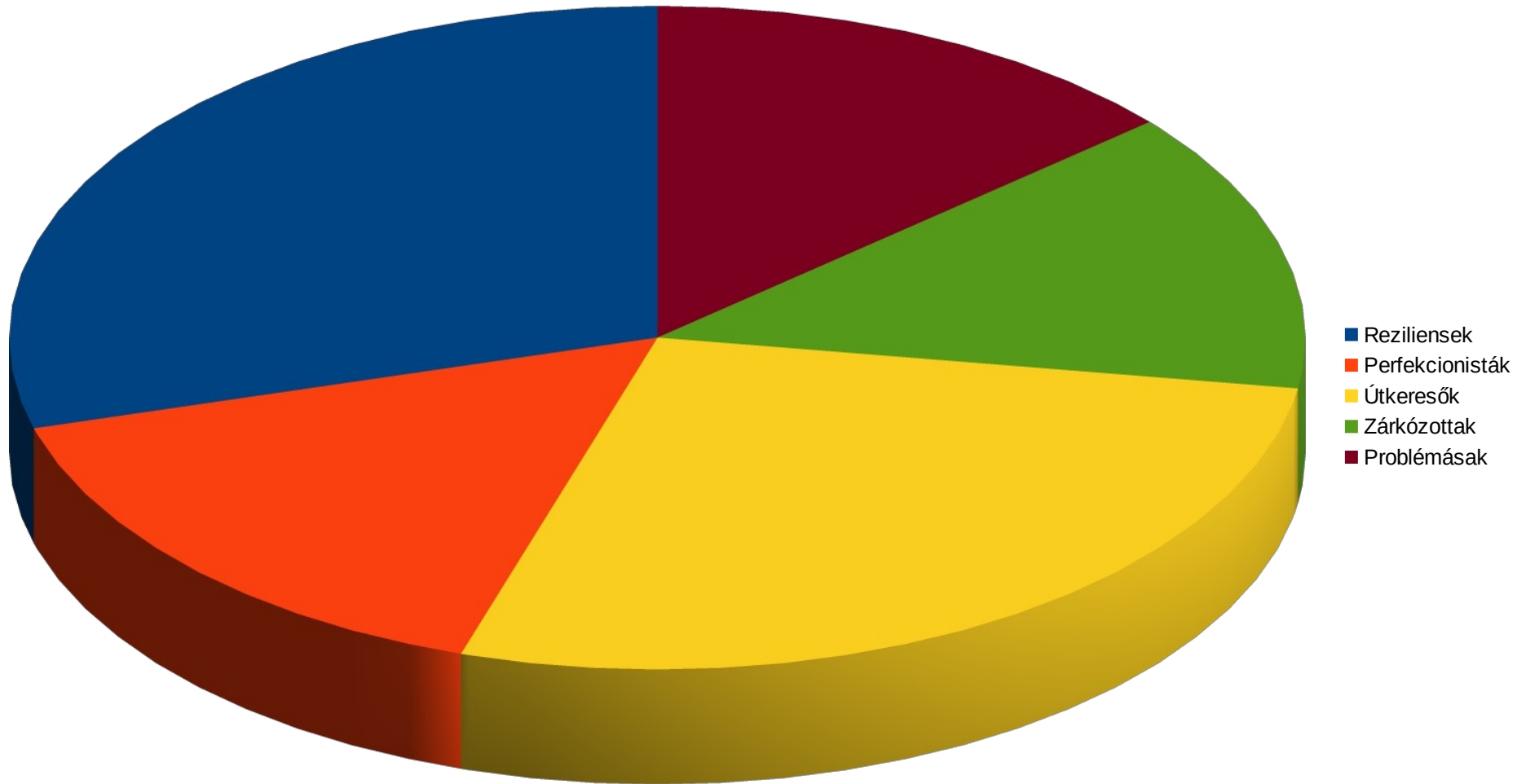
Jellegzetes probléma mintázatok: Reziliensek

+:

-:

- 1) Párkapcsolati problémák
- 2) Kommunikációs problémák

Összesített elemzés (Bagdy, 2014)

Konklúzió

Köszönöm a figyelmet!